

Certifiering av skadeutredare?

Swesiaq anordnade sin tredje konferens om inomhusmiljö och hälsa i Stockholm den 26–27 april 2005 med temat "Hälsosamma hus idag och i framtiden – är det möjligt?". I samband med konferensen hölls flera workshops varav en behandlade frågan om certifiering av skadeutredare. Vid denna workshop deltog ett trettiotal personer med olika bakgrund; skadeutredare, beställare, miljö- och hälsoskyddsinspektör, kemi, mikrobiologi, byggforskare med flera.

Swesiaq är en oberoende och ideell svensk förening som bildades år 2000 under Healthy Buildings-konferensen i Helsingfors. Föreningen är tvärvetenskaplig och har som målsättning att öka kunskapen om inomhusmiljö och hälsa genom ett bättre samarbete mellan forskare och praktiker inom till exempel medicin, kemi, mikrobiologi och teknik. Swesiaq är en nationell avdelning (chapter) under paraplyorganisationen Isiaq (International Society of Indoor Air Quality and Climate).

Vad är syftet med en certifiering av skadeutredare?

Det finns idag många som gör skadeutredningar, de flesta gör ett bra arbete, utreder systematiskt, förklarar skador, ger åtgärdsförslag, skriver bra rapporter och följer upp resultatet. Men det finns också alltför många som gör dåliga utredningar som kostar beställaren onödigt arbete och mycket pengar. För att underlätta för beställarna att få en skadeutredare som han/hon kan lita på kan man införa krav och regler för certifiering. En certifiering syftar således både till att höja och säkerställa kompetensen hos skadeutredarna,

likrikta arbetssätt och metoder samt i förlängningen även minska marknaden för seriösa konsulter inom branschen.

Vi hoppas och tror att en kvalitetssäkring av skadeutredare även kommer att innebära en bättre marknad för de seriösa/certifierade utredarna gentemot de mindre seriösa/mindre kompetenta. Dock har det visat sig att diplomerade utredare inom till exempel byggdoktorsystemet (se nedan) inte har bättre marknad än många konsulter utan denna utbildning. Detta beror förmodligen på bristande information och kunskap hos beställare och visar behovet av särskilda marknadsåtgärder.

Fuktskadeutredningar och inomhusmiljöutredningar

En skadeutredare kommer i kontakt med två huvudtyper av utredningar där fuktproblem spelar en huvudroll; dels fuktskadeutredningar dels inomhusmiljöutredningar. En fuktskadeutredning innebär i korthet att finna orsak till en fuktskada eller luktproblem, undersöka skadans utbredning samt i förekommande fall även föreslå lämpliga åtgärder. En inomhusmiljöutredning är mer komplex och är ofta initierad av att brukarna upplever besvär, till exempel olika luftvägs-, hud- eller slemhinnebesvär som kopplas samman med vistelse i byggnaden. Härvid är det inte bara eventuella fuktskador eller materialemissioner som skall undersökas utan även andra tekniska brister såsom ventilation, ljus, ljud, städning, termisk komfort med mera bör beaktas. Dessutom samverkar problemen i många fall med sociala faktorer som stress och dålig stämning på arbetsplatsen. Ibland används enkäter som hjälpmedel innan utredningen sätter igång, enkäten kan även användas en tid efter genomförda åtgärder som uppföljning.

Utredningsmetodikerna skiljer för dessa båda fall och det kan vara svårt att säkerställa att utredaren klarar framför allt den

senare typen av uppdrag. En inomhusmiljöutredning kräver dessutom mer av sin utredare förutom breda byggnadstekniska kunskaper även "mjukare" förmågor såsom social kompetens och gott omdöme.

En beställare ser ofta inte skillnad på dessa båda utredningar varför en framtida certifierad skadeutredare bör kunna handlägga både fuktskadeutredningar och inomhusmiljöutredningar.

Krav på en certifierad utredare – "önskelista"

Det är många krav man kan ställa på en skadeutredare. En del krav är nödvändiga andra önskvärda. Hur man ska verifiera mjuka krav är oklart. Det är önskvärt att skadeutredaren behärskar, har kunskap om och har lämpliga egenskaper enligt följande:

- byggteknik
- byggfysik
- fuktförståelse
- inomhusmiljö och hälsa
- mätteknik
- omdöme
- förmåga att lägga upp en undersökning
- social kompetens
- utredningserfarenhet
- erfarenhet av "sjuka hus"
- förmåga att tolka mätresultat

Artikelförfattare är **Linda Hägerhed Engman** och **Ingemar Samuelson**, SP Sveriges Provnings- och Forskningsinstitut, Borås. Sekreterare respektive ordförande i workshopen.

- ordning och reda
- förtroende hos beställare och övriga inblandade
- opartiskhet i förhållande till åtgärdsmetoder, materialval med mera
- tillgång till "nätverk"
- med mera.

Vad innebär en certifiering?

En certifierad skadeutredare ska utföra sin utredning på ett standardiserat sätt och ha dokumenterade kunskaper inom området som fortlöpande uppdateras. Utförda utredningar kan stickprovsmässigt kontrolleras av en tredje part. Detta skulle kunna vara en opartisk expertgrupp i Swesiaqs namn. En certifiering måste ske mot något dokument, vilket innebär att det första steget är att skapa ett sådant dokument.

Ett första steg mot en eventuell certifiering av skadeutredare

Som ett första steg mot en eventuell certifiering av skadeutredare bestämde workshopens deltagare att ett dokument ska läggas ut på Swesiaqs hemsida (www.swesiaq.se), där det framgår detaljerat om vilka metoder man bör använda vid fukt-skade- och inomhusmiljöutredningar. Hur detaljerat ett sådant dokument skall vara avseende till exempel metoder och gränsvärden diskuterades inte vid workshopen. En skadeutredare kan då i sin rapport skriva att han/hon arbetar enligt dessa metoder. Detta dokument ska sättas samman av en opartisk grupp av experter med kunskap om olika områden inom inomhusmiljö och hälsa. Under denna expertgrupp tillkommer ett antal mindre expertgrupper (sub-grupper) inom vart och ett av områdena fukt, kemi, mikrobiologi, ventilation, hälsa med mera. Dessutom skall en grupp ha ansvaret för marknadsfrågor, det vill säga att informera beställare om vilket arbete som

pågår och om vilka krav de bör ställa på de skadeutredare som de anlitar. I dagsläget är inga arbetsgrupper upprättade men det finns förslag på deltagare i expertgrupp och sub-grupper.

Exempel på existerande diplomeringar/utbildningar

Det finns flera utbildningar på marknaden. Här är några exempel:

● Byggdoktor

Byggdoktorutbildningen innebär en teoretisk/praktisk utbildning inom fuktmekanik, fuktberäkningar, utredningsmetodik, rapportskrivning med mera främst avseende fukt-skadeutredningar i grunder. Utbildningen genomförs i två omgångar om cirka tre till fem dagar med hemuppgifter mellan kurstillfällena. Kursen avslutas med en tentamen. För att behålla sitt diplom måste man delta i erfarenhetsdagar vartannat år. Huvudmannskapet för denna diplomering handhas av professor *Lars-Olof Nilsson* vid Lunds tekniska högskola. www.byggdoktor.com

● Sifu

En kurs för skadeutredare med särskild inriktning mot fukt-skador omfattar tre plus en dag. I kursen ingår förutom teori även praktisk mätning i en byggnad med

problem. Kursen avslutas med tentamen. Kursansvarig är *Ingemar Samuelson*, SP. www.sifu.se.

● RBK Ackreditering av fuktmätare

En person som genomgått denna utbildning är väl skickad att med kunskap om material och konstruktioner genom mätningar avgöra om underlaget är tillräckligt torrt inför mattläggning. www.rbk.nu.

● Pegasus lab AB – auktoriserad provtagare

Pegasus Lab genomför en tredagars utbildning för att auktorisera provtagare för att på ett bättre sätt ta prover för kemisk och mikrobiell analys. Auktorisationen innebär en årlig redovisning av minst tio objekt där man använt kunskap från utbildningen samt deltagande vid erfarenhetsmöte vart tredje år.

Vad fattas i nuvarande system för utbildning/diplomering av skadeutredare?

Det kan tyckas som om det redan finns bra system för diplomering för (fukt-)skadeutredare i till exempel byggdoktorsystemet. En certifiering av skadeutredare i Swesiaqs regi bör dock ha en bredare inriktning. Väsentliga skillnader är huvudmannskapet det vill säga vem som diplomerar/certifierar, omfattningen, det vill säga att innefatta både inomhusmiljöutredningar och fukt-skadeutredningar, gemensam utredningsmetodik, gemensamma preferenser för tolkning av mätningar och provtagningar.

Vad händer nu?

Under innevarande år kommer tidigare beskrivna expertgrupp, sub-grupper, och marknadsgrupp att tillsättas för att under Swesiaqs höstmöte "praktikermöte" kunna presenteras. Håll utkik på www.swesiaq.se för mer information om kommande möten! ■

Thorbjörn Gustavsson, SP, undersöker en fukt-skada i en yttervägg.

FOTO: LINDA HÄGERHED